

Pospíšil, Ivo

Potíže s Josefem Dobrovským a jak mu porozumět

Opera Slavica. 2007, vol. 17, iss. 3, pp. 63-64

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117273>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

G. Todorovského (2002), *Prličev i Ariosto* A. Gjurčinovové (2002) a N. Bošaleho *Grigor Prličev i golemata obnova na životot* (2003).

Stručně závěrem: Stalevova monografie o velké rozporuplné i tragické balkánské tvůrčí osobnosti 19. století je objektivní jako dosud málokterá podobná makedonská nebo bulharská práce. Její velkou předností je, že není ideologicky ani nacionalisticky zatížena, že mj. ukazuje na četné společné bulharsko-makedonské obrozenské procesy a správně načrtává postupný rozvoj národního povědomí, že nezatajuje nebo neodsuzuje např. Prličevovu probulharskou orientaci a na rozdíl od dosud existující bulharské historiografie uvádí příčiny i důsledky takové orientace. G. Stalev přijal Ďurišinovu teorii a naše tvrzení o Prličevovi jako o trojdomém, polylingvním a polyliterárním autorovi i přesto, že právem zdůrazňuje, že *vše, co Prličev udělal, udělal pro Makedonii*. Kéž by Stalevovo moderní pojetí balkánského literárního procesu bylo co nejdříve přijato literární vědou balkánských národů.

Pouze na okraj však přece jen musím přičinit poznámku, která se netýká pouze recenzované monografie, nýbrž mnoha podobných makedonských literárněhistorických prací: Citace je třeba uvádět v jazyce originálu a eventuálně jejich překlad pod čarou, nikoli citovat pouze v makedonském překladu. Uvádět vlastní jména v jejich původní podobě, nikoli pomakedonštěná (např. Aleksandar místo Alexandros, Pavle místo Pavlos aj.).

Ivan Dorovský

Potíže s Josefem Dobrovským a jak mu porozumět

Josef Dobrovský a Morava. Eds: Ivo Barteček a Miloslav Pospíchal. Katedra historie Filozofické fakulty, knihovnice VERBUM, sv. 17. Olomouc 2006.

K Josefu Dobrovskému mají vyhraněný vztah jak historikové, tak filologové, neboť slavistika byla v jeho pojetí disciplínou dosti širokou a on sám jako lingvista a hebraista, znalec řečtiny a latiny uváděl slovanské jazyky a literatury do značně rozsáhlých souvislostí historicko-společenských. Tuto drobnou knížku vydávají olomoučtí historikové vlastně na počest 60. výročí obnoveného vysokého učení v Olomouci, a proto nazvali svůj svazek *Josef Dobrovský a Morava*, i když podstatnou část tvoří překlady známých německých textů, jež pojednávají o životě tohoto velkého učenice, s nímž máme dosud problémy: jednak proto, že lidé tak vzdělaných, aby mohli pokračovat ve vydávání jeho sebraných spisů, je jen poskrovnu, jednak proto, že dosud nebyly odhaleny úplně všechny tvůrčí potence tohoto skromného velikána vědy: kniha Edwarda Keenana (*E. L. Keenan: Josef Dobrovský and the Origins of the Igor' Tale. Cambridge, Mass., 2003*), který ho označuje za mimovolného a nechtěného autora *Slova o pluku Igorově*, kniha podstatná z hlediska filologického, biografického, psychologického i prostě investigativního, i když byla terčem posměchu, ukazuje Dobrovského trochu jinak než pozdní nekrologový životopis Františka Palackého, jenž v tom opakoval názory svých generačních druhů, jež by Dobrovského nejraději viděli jen jako přísného filologa a historiografa bez smyslu pro umění (viz Palackého skrytou výtku v souvislosti s Dobrovského kritikou pravosti Libušina soudu), jak to ostatně dokládá známá

Bowringova aféra, o níž se s takovou chutí rozepisuje právě E. Keenan; Palacký píše (v českém překladu Jaroslavy Šindlerové-Dvořákové, pův. německy r. 1833): „Rozplývající se citům dojetí zdál se nepřístupný, ač nikoli hluboké vážnosti; sentimentální bytost ho nudila, pro díla volně obrazotvornosti měl málo smyslu. Naproti tomu miloval radosti společenské družnosti, duchaplný vtíp, žert a ironii; jakkoli dovedl při tom stát se drsným, vždy jej vedl šťastný takt k tomu, že nezraňoval (s. 45). Není už v této dichotomii zjevný rozpor?

Přítomný svazek se skládá ze tří částí: Dobrovského *Autobiografie I a II*, které byly poprvé publikovány v německém originále v čas. Bratislava (časopis Učené společnosti Šafaříkovy) ve výroční rok Dobrovského úmrtí – 1929, nekrolog F. Palackého *Život a vědecké působení Josefa Dobrovského* byl vydán původně německy – jak již zmíněno – r. 1833. Poslední částí je titulní text olomouckého, dnes již zvěčnělého znalce Josefa Dobrovského Miloslava Krbce *Josef Dobrovský a Morava*.

Ve své první *Autobiografii* uvádí autor i svou bibliografii, ve druhé se rozepisuje o své známé cestě do Švédska a Ruska, píše tu však i o svých menších cestách do Německa a Uher, ale také o svém zranění na lovu roku 1782 v oboře v Jindřichovicích. Palacký ve svém nekrologu-životopisu nezastírá ani Dobrovského návaly duševní choroby, kterých si pak rozsáhle všimá i Keenan, možná s ještě větší otevřeností; Palacký o tom uvádí: „Než musím nyní podat zprávu i o událostech, jichž připomínka byla pro zvěčnělého tak trapná jako pro přátele a čtitele zarmucující; mluvíme o tom tím otevřeněji, neboť se to zdá nutným k vysvětlení mnohých nedorozumění, a neštěstí ctihodného muže je beztoho všem dobrým lidem posvátné. V červnu 1795 dostal Dobrovský na hraběcím nostickém panství ve Falknově první záchvat duševní choroby, která jej od té doby až do konce života často stíhala...“ (s. 34). Faktem je, že Palacký v dobovém a generačním duchu se tak snaží re-interpretovat to, co pozorovali Dobrovského návštěvníci, tedy jeho extrémní názory, výstřednost v oblékání apod. – to vše jen jako důsledek duševní choroby: to je právě to místo, od něhož se odráží E. Keenan, aby doložil Dobrovského poetické sklony k mystifikacím: hranice mezi atakem duševní choroby a celkovým duševním ustrojením osobnosti je velmi tenká. Krbceva studie ukazuje Dobrovského jako zakladatele moravské vědecké historiografie, i když – jak poznamenává – bylo v důsledku nepříznivých okolností – o něho dbáno jen málo.

Svazek *Josef Dobrovský a Morava* je vkusnou a dobře sestavenou a redigovanou připomínkou velké osobnosti a dluhu, jež k ní dosud máme. Také nepřimo ukazuje, že pokrok ve vědách, jako jsou například filologie nebo historiografie, je jen relativní: velké osobnosti zůstávají velkými a zasluhují zvláštní pozornosti. Dobrovského dílo stále čeká na nové a moderní vědecké edice, které by mu byly právy, a také na nová detabuizovaná pojednání, jež by jeho osobnost zhodnotila *sine ira et studio* z nových pozic. Hic Rhodus hic salta.

Ivo Pospíšil